

SALEZJAŃSKIE WYDAWNICTWA PROMUJĄCE SANKTUARIUM MATKI BOŻEJ BOLESNEJ W SKRZATUSZU

Wstęp

W latach 1952-2001 posługę duszpasterską w parafii pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny i w sanktuarium Matki Bożej Bolesnej w Skrzatuszu prowadziło Towarzystwo św. Franciszka Salezego, zwane zamiennie Zgromadzeniem Salezjańskim lub po prostu salezjanami². W okresie swojego posługiwania w tym uświęconym duchowymi łaskami i trudem pątniczym miejscu duchowi synowie św. Jana Bosko starali się sprostać oczekiwaniom władz diecezjalnych i charyzmatowi swojego zgromadzenia zakonnego. W realizacji tych zadań posługiwano się m.in. słowem drukowanym w formie ulotek, folderów, czasopism i innych opracowań, których podstawowym zadaniem była promocja głównego sanktuarium maryjnego diecezji koszalińsko-kołobrzeskiej jako miejsca kultu słynącej z łask figury Matki Bożej Bolesnej.

Wydawnictwa okazjonalne

Pierwszą próbą przygotowania wydawnictwa o charakterze propagandowym były uroczystości 400. rocznicy Matki Boskiej Skrzatuskiej (1575-1975). Staraniem ówczesnego proboszcza i kustosa ks. Stefana Kieleńskiego SDB przygotowano w 1975 r. rozkładaną ulotkę, na której odnajdziemy figurę Matki Bożej Bolesnej wraz z hymnem ułożonym ku jej czci przez byłego proboszcza ks. Michała Winiarza SDB (w latach 1965-1972), na drugiej zaś stronie kalendarium najważniejszych wydarzeń związanych ze Skrzatuszem od 1400 do 1974 roku³. Z powodów problemów z drukiem

¹ Ks. dr Jarosław Wąsowicz SDB – salezjanin; dr historii, mgr teologii; dyrektor Archiwum Salezjańskiego Inspektorii Pilskiej; wykładowca Historii Kościoła w WSD Towarzystwa Salezjańskiego w Łądzie; zajmuje się badaniem dziejów młodzieżowej opozycji i NSZZ „Solidarność” w PRL-u, historią Kościoła w tym okresie, martyrologium duchowieństwa polskiego w czasie II wojny światowej, historią salezjanów w Polsce oraz naukami pomocniczymi historii. Adres do korespondencji: wonsal_@poczta.onet.pl.

² Więcej na ten temat zob. J. Wąsowicz, *Posługa duszpasterska salezjanów w Skrzatuszu w latach 1952-1972*, „Rocznik Skrzatuski” (2013), t. 1, s. 75-89; Z. Lato, *Troska salezjanów o ośrodki kultu maryjnego w Polsce w latach 1898-1998*, „Seminare” (1998), t. 14, s. 160-163.

³ Archiwum Salezjańskie Inspektorii Pilskiej (dalej: ASIP), t. Skrzatusz, akta bez sygn., *Ulotka z 1975 r. 400-lecie Matki Bożej Skrzatuskiej 1575-1975* [opracowanie: ks. Stefan Kieleński SDB]; Relacja ks. Stefana Kieleńskiego SDB, Rumia 25 lutego 2015 r. (zbiory ks. Jarosława Wąsowicza SDB)

i skomplikowanych procedur urzędniczych z nim związanych zdecydowano się wydać ją techniką fotograficzną⁴.

Po nowym podziale administracyjnym Zgromadzenia Salezjańskiego w Polsce i utworzeniu nowych prowincji, m.in. Inspektorii pw. św. Wojciecha w Pile⁵, wzrosło w kręgach salezjańskich zainteresowanie sanktuarium w Skrzatuszu. Nowi przełożeni salezjańscy postulowali zaktywizowanie działań na rzecz promocji tego miejsca pielgrzymkowego. Zewnętrzne przejawy takich działań były już widoczne na odpuszcie diecezjalnym w 1980 r. i w kolejnych latach, chociażby przez fakt pojawienia się z tej okazji drukowanych plakatów zapowiadających uroczystości oraz okolicznościowych druków ulotnych. Jeden z nich ukazał się przykładowo w 1981 r. Został opracowany przez ks. Stefana Kiełińskiego SDB i wydrukowany w Pilskich Zakładach Graficznych w nakładzie 3000 egz.. Na ulotce znalazły się pieśń i modlitwa ku czci Matki Bożej Skrzatuskiej, fotografia figury oraz historia sanktuarium⁶.

W 1982 r. staraniem Inspektoratu Towarzystwa Salezjańskiego w Pile została wydana niewielkich rozmiarów broszurka *Sanktuarium Maryjne w Skrzatuszu*⁷. Jej redakcją zajął się wspomniany już ks. Stefan Kiełiński SDB⁸, były proboszcz parafii w Skrzatuszu (1972-1981), który od 1981 r. był sekretarzem inspektorialnym odpowiedzialnym za bieżącą kancelarię prowincjalatu i archiwum⁹. Publikacja została wydrukowana w Zakładach Graficznych w Pile w nakładzie dziesięciu tysięcy egzemplarzy¹⁰. Wykorzystano w niej zdjęcia wykonane przez znanego pilskiego fotografa Romana Zaranka¹¹.

Na kilka lat broszura opracowana przez ks. Kiełińskiego stała się podstawowym informatorem dla pielgrzymów. Odwiedzający Skrzatusz mogli odnaleźć z niej zasadnicze dane na temat kultu Matki Bożej Bolesnej. Publikacja została podzielona przez autora na następujące części: Pierwszy kościół w Skrzatuszu – 1572 (s. 2); Historia figurki

⁴ W okresie Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej z powodu ograniczonych możliwości druku materiałów religijnych często korzystano z tej techniki i po prostu fotografowano wcześniej przygotowany projekt ulotki, folderu, obrazka czy pocztówki. Tak przez wiele lat przez kleryków WSD Towarzystwa Salezjańskiego w Ładzie przygotowywano m.in. kartki świąteczne rozprowadzane przy parafiach salezjańskich (w nakładach sięgających jednorazowo nawet kilkanaście tys. egzemplarzy), pamiątkowe obrazki na kolędę, niekiedy nawet obrazki prymitywne. Relacja ks. Kazimierza Napierały SDB, Piła 10 stycznia 2015 r. (zbiory ks. Jarosława Wąsowicza SDB)

⁵ Miało to miejsce 16 grudnia 1979 r. Por. J. Wąsowicz, *Historia salezjańskiej inspektorii pw. św. Wojciecha z siedzibą w Pile (1979-2004)*, „Seminare” (2005), t. 22, s. 97.

⁶ ASIP, t. Skrzatusz, akta bez sygn., *Folder Skrzatuski*, Piła 1981, opracował S.K. [ks. Stefan Kiełiński SDB], druk ulotny.

⁷ *Sanktuarium Maryjne w Skrzatuszu*, [opr. i red. ks. Stefan Kiełiński] Piła 1982, ss. 32.

⁸ Relacja ks. Stefana Kiełińskiego SDB, Rumia 25 lutego 2015 r. (zbiory ks. Jarosława Wąsowicza SDB).

⁹ Ksiądz Stefan Kiełiński był twórczo zaangażowany w dokumentowanie historii Inspektorii pw. św. Wojciecha w Pile. Stworzył min. zręby archiwum inspektorialnego. W 1981 r. rozpoczął wydawanie *Kroniki Inspektorialnej*, która obecnie ukazuje się jako kwartalnik.

¹⁰ *Sanktuarium Maryjne w Skrzatuszu...*, s. 32.

¹¹ Komplet zdjęć wykorzystanych w broszurce znajduje się w zbiorach archiwum inspektorialnego. ASIP, t. Skrzatusz, akta bez sygn., *Zdjęcia Romana Zaranka*; Na temat tego fotografa zasłużonego dla Piły oraz lokalnego Kościoła, zob. M. Fijałkowski, *Piła na fotografiach Romana Zaranka*, Piła 2010, s. 5-9; R. Streich, *Honorowi Obywatele Piły*, w: *Piła po 1945 roku. Odbudowa, rozwój, życie publiczne, społeczeństwo*, red. K. Chyży, C. Kucharska, Z. Popławski, Piła 2008, s. 259-260.

– 1575 (s. 3-4); Erygowanie parafii – Skrzatusz siedziba starostwa – 1660 (s. 4-5); Budowa obecnego kościoła 1687-1694 (s. 5-7); Wyposażenie kościoła XVII/XVIII w. (s. 7-9); Polichromia kościoła 1698-1919 (s. 10-11); Konserwacja kościoła 1859-1980 (s. 11-13); Salezjanie w Skrzatuszu – 1952 (s. 13-15); Po podziale diecezji – 1972 (s. 16); Kult i cuda MB Skrzatuskiej (s. 16-18); Odpusty w sanktuarium skrzatuskim (s. 18-19). Na końcu omawianej broszury zamieszczona została *Nowenna do Matki Bożej Bolesnej Łaskami Słynącej w Skrzatuszu* oraz pieśni do Matki Boskiej Skrzatuskiej (s. 20-32) ułożone przez byłego kustosza i proboszcza ks. Michała Winiarza SDB (1965-1972). Natomiast na wewnętrznej stronie tylnej części okładki znalazły się informacje, jak dojechać do Skrzatusza publicznymi i prywatnymi środkami komunikacji.

Prezentowana publikacja została wydana w skromnej szacie graficznej. Korzystano z takich możliwości, jakie były wówczas dostępne. Pamiętać trzeba, że w PRL wydanie drukiem jakichkolwiek materiałów religijnych nie było rzeczą prostą, tym bardziej w okresie po wprowadzeniu stanu wojennego, kiedy dosłownie wszystko mogło skojarzyć się cenzurze z atakowaniem systemu. Wydanie więc drukiem wspomnianej broszury, pomimo słabej jakości wizualnej, należy uznać za duży sukces.

Biorąc pod uwagę wszystkie wspomniane powyżej ograniczenia, postanowiono podjąć starania o wydanie nowego folderu za granicą, w nowoczesnej szacie graficznej i w pełnych kolorach. Dzięki licznym kontaktom salezjańskim możliwości wydrukowania takich informatorów pojawiły się we Włoszech¹². Redakcji tekstu podjął się ks. Stanisław Jankowski SDB, salezjanin i bibliista, który przebywał wówczas w Rzymie, natomiast opracowaniem graficznym całości zajęła się zmartwychwstanka s. M. Romana Koralewska CM. W publikacji wykorzystano fotografie wykonane przez Andrzeja Zaranka, sam zaś folder został wykonany w wydawnictwie „Romagrafic”. Niestety, nie udało się ustalić dokładnego nakładu, ale prawdopodobnie mógł on wynosić dziesięć tysięcy egzemplarzy¹³.

Informator został po raz pierwszy zaprezentowany pielgrzymom na odpuszcie diecezjalnym 15 września 1985 r. Wydany starannie, na kredowym papierze, mógł w tamtych czasach rzeczywiście zrobić wrażenie. Folder został podzielony na trzy zasadnicze części. W pierwszej przedstawiono dzieje Skrzatusza, cudownej figury, sanktuarium, parafii i kościoła, łącznie z opisem najważniejszych miejscowych zabytków sztuki sakralnej związanych zwłaszcza z wystrojem wnętrza świątyni (s. 3-17). W kolejnej części zamieszczone zostały nowenna do Matki Bożej Skrzatuskiej oraz pieśni ku Jej czci (s. 18-26). W trzeciej części prezentowanej publikacji znalazły się informacje na temat historii salezjańskiej i św. Jana Bosko, także wzmianki o salezjańskim kulcie Maryi pod wezwaniem Wspomożycielki Wiernych (s. 27-31). Na końcu zamieszczono dane o odpustach oraz środkach komunikacji, którymi można dostać się do sanktuarium.

¹² S. Jankowski, *Sanktuarium maryjne w Skrzatuszu: Przewodnik*, Roma 1985, ss. 32. W staraniach o wydanie folderu we Włoszech miał duży udział ks. Stanisław Skopiak SDB, ówczesny wikariusz inspektora.

¹³ Relacja ks. Stanisława Stachowa SDB, Bydgoszcz 18 stycznia 2015 r. (Zbiory ks. Jarosława Wąsowicza).

W tym samym rzymskim wydawnictwie wydrukowano jednocześnie w formie broszury *Nowennę do Matki Boskiej Pani Skrzatuskiej*. Ukazała się w formacie tradycyjnych modlitewników. Podobnie jak w przypadku informatora nie mamy danych na temat nakładu tej publikacji¹⁴. Została wydana ona także staraniem Inspektoratu Towarzystwa Salezjańskiego w Pile.

Wśród podobnych wydawnictw, wydanych jednak prostymi środkami i w małym nakładzie, wymienić należy okolicznościową broszurę z pieśniami przewidzianymi na Eucharystię, która odbyła się w ramach centralnych uroczystości inspektorialnych *Jubileusz 50-lecia kanonizacji św. Jana Bosko*, założyciela Rodziny Salezjańskiej¹⁵. Zostały w nim zamieszczone pieśni przewidziane na Mszę św., krótka historia kościoła i cudownej figury ze Skrzatusza oraz informacje na temat Zgromadzenia Salezjańskiego. Została opracowana w ramach prac Komitetu Organizacyjnego wspomnianych uroczystości, wydana zaś staraniem Inspektoratu w Pile na powielaczu i w nakładzie pięciuset egzemplarzy¹⁶.

Wraz ze wzrostem ruchu pielgrzymkowego¹⁷ pojawiła się w Skrzatuszu potrzeba opracowania śpiewnika. Pierwsza taka publikacja została przygotowana staraniem diecezji koszalińsko-kołobrzesckiej¹⁸ w związku z diecezjalną pieszą pielgrzymką na Jasną Górę, której historia rozpoczęła się w 1983 r.¹⁹ Salezjanie pokusili się o przygotowanie i wydanie tego typu wydawnictwa dopiero w roku 1993²⁰. Materiał do śpiewnika zebrali wówczas i zredagowali ks. Lech Kasperowicz SDB oraz ks. Henryk Zieniewicz SDB. Zaproponowano w nim 445 pieśni i piosenek religijnych (s. 7-254, 303-306), ponadto część modlitewną z Drogą Krzyżową, litaniami, nabożeństwem Gorzkich Żali, Koronką do Miłosierdzia Bożego (s. 255-296, 299). W oddzielnej części zaprezentowano pieśni salezjańskie i do Matki Boskiej Skrzatuskiej (s. 300-303). Piosenki typowo pielgrzymkowe zostały przez redaktorów opatrzone akordami na gitarę. Znajdziemy w nim także krótką historię sanktuarium skrzatuskiego²¹ oraz słowo jego kustosa²². Śpiewnik został wydrukowany w drukarni Typo-Offset pana Henryka Górskiego w Pile.

¹⁴ *Nowenna do Matki Boskiej Pani Skrzatuskiej*, Roma 1985, ss. 8.

¹⁵ *Jubileusz 50-lecia Kanonizacji Świętego Jana Bosko Założyciela Rodziny Salezjańskiej. Centralne Uroczystości Inspektorii św. Wojciecha – Piła*, Skrzatusz 10 czerwca 1984 r., ss. 8.

¹⁶ ASIP, t. Skrzatusz, akta bez sygn., *Inspektorialne spotkania robocze Komitetu Organizacyjnego Uroczystości Dnia Księdza Bosko w Skrzatuszu*, 10 czerwca 1984 r., Piła 12 kwietnia 1984 r.

¹⁷ Więcej na ten temat zob. m.in. J. Wąsowicz, *Ruch pielgrzymkowy z pilskich parafii do sanktuarium Matki Boskiej Bolesnej w Skrzatuszu w latach 80. XX w.*, „Rocznik Skrzatuski” (2014), t. 2, s. 53-64.

¹⁸ *Z Panią Skrzatuską Wędrujemy. Śpiewnik pielgrzymkowy*, zebrali i ułożyli: ks. W. Nowicki, Koszalin 1984, ss. 191.

¹⁹ W 1983 roku pątników było prawie 2 tysiące, zaledwie dwa lata później, na trzeciej pielgrzymce, ich liczba wzrosła do ponad 4 tys. Por. *Historia pielgrzymki*, <http://www.pielgrzymkikoszalin.pl/ppczestochowa/historia.php> (dostęp 12.03.2015).

²⁰ *Skrzatuska Pani. Śpiewnik pielgrzymkowy*, zebrali i ułożyli: ks. L. Kasperowicz, k. H. Zieniewicz, Skrzatusz 1993, ss. 320.

²¹ I. Łapińska, *Skrzatusz Sanktuarium Matki Bożej Bolesnej*, w: *Skrzatuska Pani...*, s. 3-5.

²² Z. Mach, *Drodzy czciciele Pani Skrzatuskiej, Drodzy Czytelnicy!*, w: *Skrzatuska Pani...*, s. 297-298.

W 1987 r. w środowiskach salezjańskich i parafiach diecezji koszalińsko-kołobrzesckiej, w ramach przygotowania do uroczystości koronacji, wydawano na powielaczu *Materiały homiletyczne przed koronacją Matki Bożej w Skrzatuszu*²³ oraz opracowanie ks. Janusza Nowińskiego: *Dzieje i kult cudownej figury Najświętszej Maryi Panny Bolesnej w Skrzatuszu w Diecezji Koszalińsko-Kołobrzesckiej*²⁴. We Włoszech wydrukowano także kilkanaście tysięcy pocztówek w dwóch wzorach przedstawiających cudowną figurę ze Skrzatusza²⁵.

Czasopismo *Oto Matka Twoja...*

Najbardziej trwałą inicjatywą wydawniczą związaną z sanktuarium Matki Bożej Bolesnej w Skrzatuszu było czasopismo *Oto Matka Twoja...*, wydawane w latach 1989-1994. Jego pomysłodawcą był proboszcz i kustosz sanktuarium ks. Lech Kasperowicz SDB. Początkowo pomyślane było jako kwartalnik (zwany przez redakcję zamiennie informatorem), w którym publikowane będą materiały przedstawiające historię i te-
raźniejszość Skrzatusza, pieśni i modlitwy ku czci Matki Bożej Bolesnej, materiały związane z kultem maryjnym w Polsce²⁶.

W pierwszym numerze pisma ks. Kasperowicz zwrócił się do czytelników, aby nadsyłali swoje świadectwa łask otrzymanych za wstawiennictwem Pani Bolesnej²⁷. Dzięki temu już od drugiego numeru informatora pojawił się w nim stały dział: „Prośby i podziękowania kierowane do Matki Bożej Skrzatuskiej”. Cykl ten był kontynuowany do końca istnienia informatora. Z czasem na łamach pisma pojawiały się też rozbudowane świadectwa spotkań ze Skrzatuską Panią, wiersze i modlitwy Jej poświęcone, ułożone przez pątników. Od 1993 r. rozpoczęto kolejną stałą rubrykę – „Co w Skrzatuszu? Kalendarium wydarzeń” – redagowaną przez ks. Henryka Zieniewicza SDB. Zamieszczano w niej kronikę najważniejszych wydarzeń w sanktuarium.

W redagowaniu kwartalnika ks. Kasperowiczowi do 1992 r. pomagała pani Irena Łapińska z Piły. Cały ciężar przygotowania do druku, zebrania materiałów oraz ich korekty spoczywał na tych dwóch osobach. Spotkania redakcji odbywały się

²³ Ukazywały się one w cyklu miesięcznym od września 1987 r. do maja 1988 r. Były powielane każdorazowo w nakładzie 100 egz. i przeznaczone głównie dla salezjańskich placówek przynależących do Inspektorii pw. św. Wojciecha w Pile, także dla księży głoszących rekolekcje i misje święte w parafiach diecezji koszalińsko-kołobrzesckiej. ASIP, t. Skrzatusz, akta bez sygnatury, *Materiały homiletyczne na uroczystości koronacji w Skrzatuszu*; zob. także: T. Ceynowa, *Koronacja figury Matki Boskiej Skrzatuskiej*, „Rocznik Skrzatuski” (2013), t. 1, s. 101.

²⁴ W dziesiątą rocznicę koronacji figury Matki Boskiej Skrzatuskiej ks. Nowiński opublikował swoje opracowanie, uzupełnione o aparat naukowy, w czasopiśmie „Seminare”. Zob. J. Nowiński, *Dzieje i kult cudownej figury Najświętszej Maryi Panny Bolesnej w Skrzatuszu w diecezji koszalińsko-kołobrzesckiej (w dziesiątą rocznicę koronacji)*, „Seminare” (1999), t. 15, s. 389-397.

²⁵ W zbiorach ASIP znajdują się dwa wzory: jeden to zwykła dwustronna pocztówka, druga rozkładana. Były wydane w dużym nakładzie, z myślą o kolportażu w parafiach diecezji koszalińsko-kołobrzesckiej, który ostatecznie nie doszedł do skutku. Pocztówki przez wiele lat były więc rozprowadzane w placówkach salezjańskich na terenie całej inspektorii. Relacja ks. Władysława Kołyszki SDB, Łąd 12 lutego 2015 r. (W zbiorach ks. Jarosława Wąsowicza SDB).

²⁶ Relacja ks. Lecha Kasperowicza, Szczecin 5 stycznia 2015 r. (zbiory ks. Jarosława Wąsowicza SDB).

²⁷ L. Kasperowicz, *Drodzy Czyciele Matki Bożej Skrzatuskiej!*, „Oto Matka Twoja...” (1989), nr 1, s. 1.

systematycznie. Na łamach pisma publikowały osoby świeckie, materiały przygotowywali także salezjanie oraz salezjanki z Piły²⁸.

Regularne wydawanie kwartalnika wymagało dyscypliny redakcyjnej, którą udało się dotrzymać jedynie w pierwszych latach funkcjonowania periodyku. W 1989 r. wyszły cztery numery kwartalnika, w 1990 r. ukazały się już tylko trzy numery pisma, w 1991 r. ponownie cztery numery, w 1992 i 1993 r. po dwa numery. Pismo zakończyło swoją działalność na numerze 16 wydanym w 1994 r.²⁹ Wygasło w okresie kadencji proboszcza i kustosza ks. Zenona Macha SDB.

Od początku do końca swojego istnienia informator nie zmieniał szaty graficznej. Na kartonowej okładce widniała figura Matki Boskiej Skrzatuskiej na tle mapy Pomorza Zachodniego z wyodrębnionymi konturami terenów diecezji koszalińsko-kołobrzeskiej. Zmienna była kolorystyka okładki – w każdy numerze w poszczególnym roku ukazywała się w innym kolorze. Na tylnej jej części znajdowały się szkice map z dojazdem do sanktuarium od strony Piły i Wałcza. Na drugiej stronie, wewnętrznej, części okładki każdorazowo publikowano rozkład Mszy św. w sanktuarium, terminy odpustów oraz informacje o możliwościach dojazdu do Skrzatusza różnymi środkami lokomocji.

Kolportaż pisma odbywał się na miejscu w sanktuarium oraz drogą wysyłkową na adresy przesłane przez zainteresowanych pielgrzymów³⁰. Od pierwszego do ostatniego numeru drukowane ono było w pilskiej drukarni pana Henryka Górowskiego. Nakład wahał się od pięciuset do tysiąca egzemplarzy³¹. Natomiast objętość periodyku wynosiła od 12 stron w numerze pierwszym do 32 stron w numerze szesnastym.

Wspomnienia kustosza sanktuarium

W 2001 r. sanktuarium w Skrzatuszu, w wyniku porozumienia między biskupem Marianem Gołębiowskim – ordynariuszem koszalińsko-kołobrzeskim i ks. Jerzym Workiem SDB – przełożonym salezjańskiej Inspektorii pw. św. Wojciecha w Pile, przeszło pod administrację księży diecezjalnych. Zakończył się tym samym blisko 50-letni okres duszpasterzowania w tym miejscu duchowych synów ks. Bosko.

Niemniej jednak Skrzatusz pozostał żywo obecny zarówno w historycznych opracowaniach dotyczących dziejów Zgromadzenia Salezjańskiego, we wspomnieniach współbraci tam pracujących, jak i w inicjatywach pielgrzymkowych podejmowanych szczególnie w tych placówkach, które funkcjonują na terenie diecezji koszalińsko-kołobrzeskiej.

Po 2001 r. kręgach salezjańskich wydano drukiem jeszcze jedno opracowanie o sanktuarium w Skrzatuszu. W 20-lecie koronacji figury Matki Bożej Bolesnej

²⁸ Relacja Ireny Łapińskiej, Piła 17 maja 2015 r. (W zbiorach ks. Jarosława Wąsowicza SDB).

²⁹ ASIP, t. Skrzatusz, akta bez sygn., *Zbiór pisma „Oto Matka Twoja...”*. Numery 1-16 [brak numeru 12].

³⁰ Tamże, A. Dziędziel, *Protokół z wizytacji nadzwyczajnej Domu Salezjańskiego pod wezwaniem Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Skrzatuszu przeprowadzonej w dniach od 11 do 13 kwietnia 1992 roku*, Skrzatusz 13 kwietnia 1992 roku, s. 3.

³¹ Relacja Henryka Górowskiego, Piła 24 kwietnia 2015 r. (Zbiory ks. Jarosława Wąsowicza SDB).

ukazały się wspomnienia ks. Lecha Kasperowicza SDB, który przygotowywał sanktuarium i parafian do tych wielkich uroczystości. Przyjęły one formę osobistego świadectwa obecności Skrzatuskiej Pani w życiu byłego kustosa (pochodzi z Piły i od lat dziecięcych pielgrzymował do tegoż pobliskiego sanktuarium), w którym główny akcent został położony na duchowe i materialne przygotowanie koronacji oraz sam przebieg tego doniosłego w dziejach Skrzatusza wydarzenia³². Wspomnienia wydane zostały nakładem własnym autora, przy wsparciu wspólnoty Odnowy w Duchu Świętym z Piły i wydrukowane we wspomnianej już wielokrotnie prywatnej drukarni Henryka Górowskiego.

Zakończenie

Działalność apostolska poprzez środki społecznego przekazu należy do głównych zadań posłannictwa salezjańskiego w Kościele³³. Wydaje się, że w ramach duszpasterstwa prowadzonego w parafii i sanktuarium w Skrzatuszu salezianie tam posługujący wykazali się w tej materii dużym zaangażowaniem. Dodać na końcu należy, że ewangelizacja przez środki społecznego przekazu odbywała się w tym ważnym pielgrzymkowym miejscu także poprzez dystrybucję wśród parafian i pątników książek oraz czasopism religijnych³⁴. Tytułem uzupełnienia należy też wspomnieć, że w kręgach salezjańskich w latach 80. i 90. XX w. powstały prace dyplomowe oraz opracowania naukowe bezpośrednio dotyczące Skrzatusza³⁵.

Bibliografia

Archiwum Salezjańskie Inspektorii Pilskiej, t. Skrzatusz, akta bez sygn.
Ceynowa T., *Koronacja figury Matki Boskiej Skrzatuskiej*, „Rocznik Skrzatuski” (2013), t. 1, s. 91-106.
Czasopismo „Oto Matka Twoja...”. Numery 1-16 [brak numeru 12].

³² L. Kasperowicz, *Skrzatuska Wspomożycielka. Wspomnienia Kustosza Sanktuarium z lat 1987-1992 w Dwudziestolecie Koronacji Cudownej Skrzatuskiej Pani*, Drukarnia Henryk Górowski, Piła 2008, ss. 16.

³³ *Konstytucje Towarzystwa św. Franciszka Salezego*, Rzym 1986, art. 6. Na temat salezjańskiego apostołstwa poprzez środki społecznego przekazu w Polsce w latach 1945-1989 zob. J. Pietrzykowski, *Salezianie w Polsce 1945-1989*, Warszawa 2007, s. 350-375.

³⁴ ASIP, t. Skrzatusz, akta bez sygn., A. Dziędziel, *Protokół z wizytacji nadzwyczajnej Domu Salezjańskiego pod wezwaniem Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Skrzatuszu przeprowadzonej w dniach od 11 do 13 kwietnia 1992 roku*, Skrzatusz 13 kwietnia 1992 roku, s. 3.

³⁵ Oprócz cytowanego już opracowania ks. Janusza Nowińskiego SDB zob.: K. Hagedorn, *Dzieje parafii w Skrzatuszu w Polsce przedrozbiorowej (do 1772 r.)*, Praca magisterska pisana na Wydziale Teologicznym KUL pod kierunkiem ks. dra Stanisława Wilka, Lublin 1988 (Biblioteka WSD Towarzystwa Salezjańskiego w Łądzie, sygn. A-4/125); tenże, *Miejsca kultu w parafii Skrzatusz w okresie przedrozbiorowym (do roku 1772)*, „Saeculum Christianum” 4(1997), nr 2, s. 85-104; tenże, *Powstanie parafii w Skrzatuszu i jej uposażenie*, „Seminare” (1995), t. 11, s. 205-228; P. Dziekan, *Teologia formularza mszalnego o Matce Bożej Bolesnej stosowanego w Sanktuarium Matki Bożej Skrzatuskiej (Studium teologiczno-liturgiczne)*, Praca magisterska z liturgiki pisana pod kierunkiem ks. dra Adama Duraka na Wydziale Teologicznym ATK, Warszawa 1992 (Biblioteka WSD Towarzystwa Salezjańskiego w Łądzie, sygn. A-4/194).

- Fijałkowski M., *Piła na fotografiach Romana Zaranka*, Piła 2010, s. 5-9.
- Folder Skrzatuski*, Piła 1981, opracował S.K. [ks. Stefan Kiełiński SDB], druk ulotny.
- Hadegorn K., *Powstanie parafii w Skrzatuszu i jej uposażenie*, „Seminare” (1995), t. 11, s. 205-228.
- Hagedorn K., *Miejsca kultu w parafii Skrzatusz w okresie przedrozbiorowym (do roku 1772)*, „Saeculum Christianum”, 4(1997), nr 2, s. 85-104.
- Historia pielgrzymki*, <http://www.pielgrzymkikoszalin.pl/ppczestochowa/historia.php>.
- Jankowski S., *Sanktuarium maryjne w Skrzatuszu. Przewodnik*, Roma 1985.
- Jubileusz 50-lecia Kanonizacji Świętego Jana Bosko Założyciela Rodziny Salezjańskiej. Centralne Uroczystości Inspektorii św. Wojciecha – Piła*, Skrzatusz 10 czerwca 1984 r.
- Kasperowicz L., *Skrzatuska Wspomożycielka. Wspomnienia Kustosza Sanktuarium z lat 1987-1992 w Dwudziestolecie Koronacji Cudownej Skrzatuskiej Pani*, Drukarnia Henryk Górowski, Piła 2008.
- Konstytucje Towarzystwa św. Franciszka Salezego*, Rzym 1986.
- Lato Z., *Troska salezjanów o ośrodki kultu maryjnego w Polsce w latach 1898-1998*, „Seminare” (1998), t. 14, s. 146-170.
- Łapińska I., *Skrzatusz Sanktuarium Matki Bożej Bolesnej*, w: *Skrzatuska Pani. Śpiewnik pielgrzymkowy*, zebrali i ułożyli: ks. L. Kasperowicz, k. H. Zieniewicz, Skrzatusz 1993, s. 3-5.
- Mach Z., *Drodzy czciciele Pani Skrzatuskiej, Drodzy Czytelnicy!*, w: *Skrzatuska Pani. Śpiewnik pielgrzymkowy*, zebrali i ułożyli: ks. L. Kasperowicz, k. H. Zieniewicz, Skrzatusz 1993, s. 297-298.
- Nowenna do Matki Boskiej Pani Skrzatuskiej*, Roma 1985.
- Nowiński J., *Dzieje i kult cudownej figury Najświętszej Maryi Panny Bolesnej w Skrzatuszu w diecezji koszalińsko-kołobrzesckiej (w dziesiątą rocznicę koronacji)*, „Seminare” (1999), t. 15, s. 389-397.
- Pietrzykowski J., *Salezjanie w Polsce 1945-1989*, Warszawa 2007.
- Sanktuarium Maryjne w Skrzatuszu*, [oprac. i red. ks. Stefan Kiełiński] Piła 1982.
- Skrzatuska Pani. Śpiewnik pielgrzymkowy*, zebrali i ułożyli: ks. L. Kasperowicz, k. H. Zieniewicz, Skrzatusz 1993.
- Streich R., *Honorowi Obywatele Piły*, w: *Piła po 1945 roku. Odbudowa, rozwój, życie publiczne, społeczeństwo*, pod red. K. Chyżego, Cz. Kucharskiej, Z. Popławskiego, Piła 2008, s. 257-276.
- Ulotka z 1975 r. 400-lecie Matki Bożej Skrzatuskiej 1575-1975* [oprac. ks. Stefan Kiełiński SDB].
- Wąsowicz J., *Historia salezjańskiej inspektorii pw. św. Wojciecha z siedzibą w Pile (1979-2004)*, „Seminare” (2005), t. 22, s. 97-133.
- Wąsowicz J., *Posługa duszpasterska salezjanów w Skrzatuszu w latach 1952-1972*, „Rocznik Skrzatuski” (2013), t. 1, s. 75-89.
- Wąsowicz J., *Ruch pielgrzymkowy z pilskich parafii do sanktuarium Matki Boskiej Bolesnej w Skrzatuszu w latach 80. XX w.*, „Rocznik Skrzatuski” (2014), t. 2, s. 53-64.
- Z Panią Skrzatuską Wędrujemy. Śpiewnik pielgrzymkowy*, zebrał i ułożył: ks. W. Nowicki, Koszalin 1984.
- Zbiory Biblioteki WSD Towarzystwa Salezjańskiego w Łądzie, Dziekan P., *Teologia formularza mszalnego o Matce Bożej Bolesnej stosowanego w Sanktuarium Matki Bożej Skrzatuskiej. (Studium teologiczno-liturgiczne)*, Praca magisterska z liturgiki pisana pod kierunkiem ks. dra Adama Duraka na Wydziale Teologicznym ATK, Warszawa 1992, sygn. A-4/194.

Zbiory Biblioteki WSD Towarzystwa Salezjańskiego w Łądzie, Hagedorn K., *Dzieje parafii w Skrzatuszu w Polsce przedrozbiorowej (do 1772 r.)*, Praca magisterska pisana na Wydziale Teologicznym KUL pod kierunkiem ks. dra Stanisława Wilka, Lublin 1988, sygn. A-4/125.

Zbiory ks. Jarosława Wąsowicza SDB, Relacja Henryka Górowskiego, Piła 24 kwietnia 2015 r.

Zbiory ks. Jarosława Wąsowicza SDB, Relacja Ireny Łapińskiej, Piła 17 maja 2015 r.

Zbiory ks. Jarosława Wąsowicza SDB, Relacja ks. Kazimierza Napierały SDB, Piła 10 stycznia 2015 r.

Zbiory ks. Jarosława Wąsowicza SDB, Relacja ks. Lecha Kasperowicza, Szczecin 5 stycznia 2015 r.

Zbiory ks. Jarosława Wąsowicza SDB, Relacja ks. Stanisława Stachowa SDB, Bydgoszcz 18 stycznia 2015 r.

Zbiory ks. Jarosława Wąsowicza SDB, Relacja ks. Stefana Kiełińskiego SDB, Rumia 25 lutego 2015 r.

Streszczenie

W latach 1952-2001 opiekę nad parafią pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny oraz sanktuarium Matki Bożej Bolesnej w Skrzatuszu prowadzili salezjanie. W ramach realizacji swojego posłannictwa w Kościele oraz oczekiwań wysuwanych przez władze diecezji i przełożonych zakonnych starali się oni promować to miejsce kultu m.in. poprzez środki społecznego przekazu. W opracowaniu podjęto próbę usystematyzowanej refleksji nad tą płaszczyzną duszpasterskiego zaangażowania duchowych synów św. Jana Bosko w okresie ich posługiwania w głównym sanktuarium maryjnym diecezji koszalińsko-kołobrzeskiej.

Słowa kluczowe: Skrzatusz, diecezja koszalińsko-kołobrzeska, salezjanie, sanktuarium maryjne, ewangelizacja przez środki społecznego przekazu

Summary

SALESIAN PUBLICATIONS TO PROMOTE THE SHRINE OF OUR LADY OF SORROWS IN SKRZATUSZ

The Salesians took care of the Parish Church of the Assumption of the Blessed Virgin Mary and the Shrine of Our Lady of Sorrows in Skrzatusz in the years 1952-2001. As a part of their mission in the Church and the expectations raised by the dioceses and religious superiors they tried to promote the place of worship through the mass media. The study attempts to reflect on the ground of the pastoral commitment of spiritual sons of St. John Bosco during their service in the main sanctuary of the Virgin Mary in Koszalin-Kolobrzeg diocese.

Keywords: Skrzatusz, Diocese of Koszalin-Kolobrzeg, Salesians, the Shrine of Mary, evangelization through the mass media